

Sygn. akt VI U 581/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk
Protokolant:	st. sekr. sądowy Joanna Wilczyńska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 grudnia 2015 r. w S.

sprawy D. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania D. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 22 maja 2015 roku nr (...)

oddala odwołanie.

SSO Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 maja 2015 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zobowiązał D. K. (1) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 sierpnia 2014 r. do 31 marca 2015 r. w kwocie 6790,60 zł oraz odsetek za okres od 26.08.2014 r. do 22.05.2015 r. tj. do daty wydania decyzji w kwocie 274,25 zł.

Pismem z 24 czerwca 2015 r. D. K. (1) wniosła odwołanie od powyższej decyzji wnosząc o jej uchylenie lub zmianę poprzez zwolnienie ubezpieczonej od obowiązku zwrotu pobranej renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku za okres od 1.08.2014 r. do 31.03.2015 r. Ubezpieczona zakwestionowała zasadność żądania od niej zwrotu pobranej renty rodzinnej wskazując, że nie była świadoma, iż we wskazanym okresie pobierała świadczenia, które de facto jej się nie należały. Podkreśliła, że organ rentowy nie pouczył ubezpieczonej, jakie okoliczności w jej przypadku spowodują powstanie nadpłaty świadczenia i konieczność jego zwrotu, w szczególności zaakcentowała, że nie miała wiedzy o tym, że pobieranie renty rodzinnej w drodze wyjątku uniemożliwia jej podjęcie jakiejkolwiek pracy. W tym zakresie wskazała, że nie miała świadomości, że przyznane jej świadczenie jest świadczeniem przyznanym w drodze wyjątku, była przekonana że pobiera zwykłą rentę rodzinną i dopiero osiąganie określonych przychodów może mieć wpływ na zawieszenie prawa do renty lub zmniejszenie jej wysokości. Na zakończenie podkreśliła, że wysokość osiąganych przez nią przychodów nie przekraczała kwoty dolnej granicy dopuszczalnych przychodów (70% przeciętnej płacy).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu wskazano, że w związku z podjęciem przez ubezpieczoną zatrudnienia od 25.08.2014 r. renta rodzinna przyznana jej w drodze wyjątku wypłacana ubezpieczonej za okres od 1.08.2014 r. do 31.03.2015 r. z FUS jest świadczeniem nienależnym. Dodatkowo wskazano, że wbrew twierdzeniom ubezpieczonej została ona stosownie pouczona o sytuacjach kiedy prawo do renty przyznanej w drodze wyjątku nie przysługuje w piśmie z dnia 16 grudnia 2008 r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 29 września 1995 r. organ rentowy odmówił Z. K. renty rodzinnej na jej rzecz oraz na rzecz jej córek D. (ur. (...)) i K. (ur. (...)) po zmarłym S. K. (1), z uwagi na niespełnianie przez S. K. w chwili zgonu warunków wymaganych do nabycia świadczeń z ubezpieczeń społecznych (zgon po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia społecznego).

Z. K. złożyła wówczas wniosek o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku.

Decyzją z dnia 14 grudnia 1995 r. znak (...) zgodnie z decyzją Prezesa ZUS organ rentowy przyznał od 1 listopada 1995 r. D. i K. K. w drodze wyjątku rentę rodzinną po zmarłym ojcu S. K. (1). Do 2008 r. decyzje w sprawie świadczenia były adresowane do matki ubezpieczonej – Z. K..

Od grudnia 2008 r. w związku z osiągnięciem przez D. K. (1) pełnoletności decyzje dotyczące renty rodzinnej adresowane były bezpośrednio do niej. W doręczonej ubezpieczonej decyzji z dnia 15.12.2008 r. znak (...) o podjęciu wypłaty renty rodzinnej, na jej odwrocie zamieszczano standardowe pouczenia dotyczące zawieszania i zmniejszania zwykłej renty rodzinnej, poprzez wskazanie, że prawo do emerytury i renty, a także do części renty rodzinnej, ulega zawieszeniu albo świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (...). W przypadku osiągnięcia przez osobę uprawnioną do świadczenia przychodu w kwocie przekraczającej miesięcznie 70% przeciętnego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS, nie więcej niż 130% tego wynagrodzenia część renty rodzinnej podlega zmniejszeniu nie więcej niż o proporcjonalną do liczby osób uprawnionych do renty część kwoty maksymalnego zmniejszenia renty rodzinnej. Kwoty maksymalnych zmniejszeń ogłasza Prezes GUS w formie komunikatu w Monitorze Polskim - przed terminem waloryzacji świadczeń. Osiągnięcie przychodu przekraczającego kwotę 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS. Powoduje zawieszenie wypłaty przysługującego świadczenia. Wskazano również, że w celu ustalenia, czy zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do emerytury lub renty, albo wstrzymanie wypłaty lub zmniejszenia wysokości świadczenia jest Pan(i) zobowiązany(a) powiadomić organ rentowy m.in. o osiągnięciu przychodu i jego wysokości. W decyzjach zawarto również standardowe pouczenie o tym, że osoba, która pobrała nienależne jej świadczenie jest zobowiązana do jego zwrotu oraz że za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważane są świadczenia wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części.

Jednocześnie z tą decyzją przesłano ubezpieczonej pismo z dnia 16 grudnia 2008 r. znak (...), w którym organ rentowy poinformował D. K. (1), że świadczenie przyznane w drodze wyjątku przez Prezesa ZUS nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu z tytułu wykonywanej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności. Dlatego też, niezależnie od daty, od której przyznano świadczenie wyjątkowe, osiągnięcie przychodów powoduje wstrzymanie przez organ rentowy emerytury lub renty przyznanej w drodze wyjątku na podstawie art. 134 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 101 pkt 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednocześnie wytłuszczono i podkreślono, że wobec powyższego o fakcie osiągnięcia dodatkowych przychodów niezwłocznie należy powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Ubezpieczona własnoręcznym podpisem poświadczyła odbiór korespondencji w dniu 18 grudnia 2008 r.

Niesporne, a nadto dowody: decyzja z 19.09.1995 r. – k. 46 plik II akt rentowych

- wniosek – k. 47 plik II akt rentowych
- decyzja z 29.11.1995 r. – k. 53 plik II akt rentowych
- decyzja z 14.12.1995 r. – k. 56 plik II akt rentowych
- decyzje o podwyższeniu świadczenia z lat 1996-2008 w pliku II akt rentowych
- decyzja z 15.12.2008 r. – k. 124 plik II akt rentowych
- pismo z 16.12.2008 r. – k. 125 lik II akt rentowych
- zwrotne poświadczenie odbioru – k. 127 plik II akt rentowych
- zeznania ubezpieczonej w wersji elektronicznej oraz protokół – k. 50

W kolejnych latach przesyłano ubezpieczonej decyzje o podwyższeniu lub wstrzymaniu i wznowieniu świadczenia, sporządzone na standardowym druku, na odwrocie których zamieszczone były wyłącznie pouczenia o zawieszaniu i zmniejszaniu prawa do zwykłej renty rodzinnej.

Niesporne, a nadto dowody: decyzja z 25.03.2009 r. – k. 128 plik II akt rentowych

- decyzja z 12.08.2009 r. – k. 129 plik II akt rentowych
- decyzja z 8.09.2009 r. – k. 133 plik II akt rentowych
- decyzja z 25.03.2010 r. – k. 136 plik II akt rentowych
- decyzja z 7.10.2010 r. – k. 137 plik II akt rentowych
- decyzja z 15.10.2010 r. – k. 140 plik II akt rentowych
- decyzja z 25.03.2011 r. – k. 141 plik II akt rentowych
- decyzja z 13.09.2011 r. – k. 142 plik II akt rentowych
- decyzja z 11.10.2011 r. – k. 146 plik II akt rentowych
- decyzja z 13.09.2012 r. – k. 147 plik II akt rentowych
- decyzja z 16.10.2012 r. – k. 151 plik II akt rentowych
- decyzja z 14.10.2013 r.- k. 154 plik II akt rentowych
- decyzja z 23.10.2013 r. – k. 157 plik II akt rentowych
- decyzja z 13.09.2014 r. – k. 158 plik II akt rentowych
- decyzja z 21.10.2014 r. – k. 160 plik II akt rentowych

W okresie od 1 sierpnia 2014 r. do 31 marca 2015 r. D. K. (1) wypłacono świadczenia z tytułu renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku w łącznej wysokości 6790,60 zł brutto.

Niesporne, a nadto dowody: wyliczenia –k. 175-177 plik II akt rentowych

- notatka w sprawie ujawnienia nadpłaty – k. 178 plik II akt rentowych

Od dnia 25 sierpnia 2014 r. D. K. (1) podjęła zatrudnienie w (...) sp. z o.o. W zakładzie tym była zatrudniona w wymiarze 3/10 etatu na stanowisku sprzedawcy. Z tytułu zatrudnienia ubezpieczona otrzymała tytułem wynagrodzenia kolejno: 277,05 zł brutto za sierpień 2014 r., 874,74 zł brutto za wrzesień 2014 r., 1066,84 zł brutto za październik 2014 r., 1715,73 zł brutto za listopad 2014 r., 1329,25 zł brutto za grudzień 2014 r., 1530,14 zł brutto za styczeń 2015 r., 1118,63 zł brutto za luty 2015 r.

Niesporne, a nadto dowody: listy płac – k. 4-10

Informację o podjęciu przez ubezpieczoną zatrudnienia, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. uzyskał w dniu 5 marca 2015 r., kiedy to do tego oddziału wpłynęło pismo (...) sp. z o.o. w W. z dnia 25.02.2015 r., informujące o tym, że D. K., zatrudniona w (...) sp. z o.o. od dnia 25-08-2014 r. mająca prawo do renty ((...)-1), w 2014 r. uzyskała przychód w wysokości 3.934,36 zł, od którego zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

Organ rentowy decyzją z dnia 19 marca 2015 r. z urzędu wstrzymał wypłatę ubezpieczonej renty rodzinnej od dnia 1 kwietnia 2015 r. z powodu ustania uprawnień.

Niesporne, a nadto: pismo z 25.02.2015 r. – k. 161 plik II akt rentowych

- decyzja z 19.03.2015 r. – k. 164 plik II akt rentowych

W dniu 23 kwietnia 2015 r. ubezpieczona złożyła wniosek o podjęcie wypłaty renty wskazując, że stosunek pracy ustał w dniu 14 kwietnia 2015 r.

Decyzją z dnia 27 kwietnia 2015 r. organ rentowy wznowił wypłatę renty rodzinnej na rzecz D. K. (1) od dnia 1 maja 2015 r. tj. od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym ustala przyczyna powodująca zawieszenie świadczenia..

Niesporne, a nadto dowody: wniosek – k. 169 plik II akt rentowych

- świadectwo pracy – k. 170 plik II akt rentowych,

- decyzja z 27./04.2015 r. – k. 172 plik II akt rentowych

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

W niniejszej sprawie, poza sporem pozostawał fakt, że organ rentowy wypłacił D. K. (1) rentę rodzinną **przyznaną w drodze wyjątku** za okres od 1 sierpnia 2014 r. do 31 marca 2015 r. w łącznej wysokości 6790,60 zł brutto. Niespornym również było, że ubezpieczona w okresie od 25 kwietnia 2014 r. do 14 kwietnia 2015 r. podjęła zatrudnienie w wymiarze 3/10 etatu w (...) sp. z o.o. Wnioskodawczyni kwestionowała wyłącznie obowiązek zwrotu pobranego przez nią świadczenia w okresie wskazanym w decyzji, negując zasadność żądania od niej zwrotu pobranej renty rodzinnej. Ubezpieczona swoje stanowisko uzasadniała wskazując, że nie została stosownie pouczona o braku uprawnień do pobierania świadczenia. W świetle powyższego przedmiot sporu sprowadzał się do ustalenia, czy w powyższych okolicznościach świadczenia pobrane przez D. K. (1) w okresie od 1 sierpnia 2014 r. do 31 marca 2015 r. rzeczywiście miało charakter świadczenia nienależnego, a co za tym idzie czy istnieje obowiązek zwrotu świadczenia wypłaconego za ten okres.

Oceniając zasadność odwołania ubezpieczonej, Sąd zważył, że zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227; dalej jako: ustawa emerytalna), osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, jak również świadczenia

przynane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Stosownie do treści art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Przepis art. 84 ust. 1, 2 pkt 1 oraz 3 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. 09.205.1585 ze zm.) stanowi natomiast, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Jak wynika z obu przytoczonych regulacji, podstawowym wymogiem, który musi zostać spełniony, aby świadczenie mogło zostać uznane za pobrane nienależnie, jest zaistnienie okoliczności, które powodowały ustanie prawa do tego świadczenia, a mimo to zostało ono wypłacone przez organ rentowy i pobrane przez osobę je pobierającą.

Zgodnie z treścią przepisu art. 134 ust. 1 ustawy emerytalnej wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli:

- 1) powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa;
- 2) osoba pobierająca świadczenia mimo pouczenia lub żądania organu rentowego nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń;
- 3) osoba uprawniona do świadczeń nie poddała się badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu, bez uzasadnionych przyczyn, mimo wezwania organu rentowego;
- 4) okaże się, że prawo do świadczeń nie istniało;
- 5) świadczenia nie mogą być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

Zgodnie z treścią art. 101 ustawy emerytalnej prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa;
- 2) ze śmiercią osoby uprawnionej

W art. 83 ust. 1 ustawy emerytalnej przewidziano, że ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą - ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek - podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

W art. 83 ust. 1 ustawy emerytalnej przewidziano 4 przesłanki przyznania świadczenia w drodze wyjątku, które muszą być spełnione kumulatywnie (por. wyr. WSA w Warszawie z 4.1.2011 r., (...) SA/WA (...), L.; wyr. NSA z 18.12.2009 r., I OSK (...), L.; wyr. NSA z 9.10.2008 r., I OSK 378/o8, L.; wyr. WSA w Warszawie z 4.11.2009 r., (...) SA/WA (...), L.). Są to warunki następujące:

- wnioskodawca jest lub był osoba ubezpieczoną lub jest członkiem rodziny pozostałym po ubezpieczonym,
- nie spełnia warunków ustawowych do uzyskania świadczenia wskutek szczególnych okoliczności,
- nie może podjąć pracy ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek,

- nie ma niezbędnych środków utrzymania.

Ponieważ powyższe przesłanki muszą wystąpić łącznie, brak którejkolwiek z nich wyklucza przyznanie świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, podjęcie przez ubezpieczoną zatrudnienia spowodowało, że ustał warunek przyznania prawa do renty rodzinnej w drodze wyjątku tj. przesłanka wykazania niemożliwość podjęcia pracy lub innej działalności zarobkowej objętej ubezpieczeniem społecznym z powodu całkowitej niezdolności do pracy lub wieku.

Podjęcie zatrudnienia spowodowało nadto odpadnięcie kolejnej przesłanki przyznania świadczenia w drodze wyjątku tj. przesłanki wykazania braku niezbędnych środków utrzymania. Brak niezbędnych środków utrzymania, jako przesłanka do przyznania świadczenia w drodze wyjątku, nie jest pojęciem zdefiniowanym w ustawie o emeryturach i rentach. W celu ustalenia tego kryterium należy posiadane przez skarżącego środki utrzymania oceniać na tle wysokości minimalnej emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renty rodzinnej. Taka ocena sytuacji materialnej osób, ubiegających się o świadczenie, na podstawie powoływanego przepisu art. 83 ustawy, jest najbardziej obiektywna i znajduje odzwierciedlenie w ukształtowanym już w tym względzie, orzecznictwie sądowym. Mając na uwadze powyższe Sąd zwrócił uwagę, że uzyskiwany przez ubezpieczoną w okresie od 25 sierpnia 2014 r. do 14 kwietnia 2015 r. dochód z tytułu zatrudnienia w (...) sp. z o.o. (kolejno: 277,05 zł brutto za sierpień 2014 r., 874,74 zł brutto za wrzesień 2014 r., 1066,84 zł brutto za październik 2014 r., 1715,73 zł brutto za listopad 2014 r., 1329,25 zł brutto za grudzień 2014 r., 1530,14 zł brutto za styczeń 2015 r., 1118,63 zł brutto za luty 2015 r.), nie kwalifikował ubezpieczoną do grona osób nieposiadających niezbędnych środków utrzymania. Dochody ubezpieczonej z tytułu zatrudnienia (w wymiarze 3/10 etatu) przekraczały kwotę najniższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego (kwota najniższej emerytury brutto w 2014 to 844,45 zł, a w 2015 r. 880,45 zł; w takiej wysokości przyznawane są świadczenia w drodze wyjątku) i nie pozwalały stwierdzić, że ubezpieczona w spornym okresie nie miała niezbędnych środków utrzymania. To, czy środki te mogły zaspokoić potrzeby skarżącej, a więc czy były wystarczające, jest zupełnie inną kwestią. Wykazane środki utrzymania nie są zapewne wystarczające, zważywszy na potrzeby skarżącej, istotne jest natomiast to, że D. K. w spornym okresie posiadała niezbędne środki utrzymania. Jedną z przesłanek przyznania świadczenia wyjątkowego jest brak niezbędnych - a nie wystarczających - środków utrzymania. Skoro więc w przedmiotowej sprawie przesłanka braku niezbędnych środków utrzymania nie zachodzi, to w myśl wcześniejszych wywodów w przedmiocie kumulatywnego charakteru przesłanek z art. 83 ust. 1 ustawy jest to kolejna okoliczność eliminująca ubezpieczoną z grona osób, którym może być przyznane świadczenie w drodze wyjątku.

Sąd z pełnym zrozumieniem odnosi się do sytuacji skarżącej, trzeba jednak jeszcze raz podkreślić, że przedmiotowe świadczenie nie jest świadczeniem socjalnym i nie zależy wyłącznie od potrzeb wnioskodawcy, nawet gdy są one uzasadnione. Potrzeby te mogą co najwyżej uzasadniać ubieganie się o świadczenia z tytułu pomocy społecznej.

Mając na uwadze powyższe podkreślenia wymaga, że z powyższego jednoznacznie wynika, że w analizowanym przypadku podjęcie przez ubezpieczoną zatrudnienia spowodowało ustanie prawa do świadczenia z tytułu renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku. W konsekwencji - mając na uwadze treść przytoczonych wyżej przepisów - świadczenie rentowe wypłacone D. K. (1) w okresie od 1 sierpnia 2014 r. do 31 marca 2015 r. uznać należało za nienależne.

Drugim warunkiem, który musi zostać spełniony, aby świadczenie mogło zostać uznane za pobrane nienależnie, a zatem podlegające zwrotowi jest świadomość osoby przyjmującej to świadczenie o braku prawa do jego pobierania, płynąca ze stosownego pouczenia. Wiele tez dotyczących formy pouczenia sformułował SA w R. w wyroku z dnia 20 kwietnia 1995 r., III AUr 110/95 (OSA 1997, z. 1, poz. 3), stwierdzając, że obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym, samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące i zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (takie pouczenie nie mogłoby zostać uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia). Obok powyższych uwag wysunięto również tezę, że pouczenie zamieszczane standardowo w decyzjach organu rentowego, dotyczące wszystkich możliwych sytuacji, nie może być w odniesieniu do konkretnego

świadczenia uznane za należyte w przypadku, gdy przytacza ono jedynie przepis ustawy, bez prób jego wyjaśnienia. Ten ostatni pogląd wydaje się abstrahować od obiektywnych możliwości ZUS, podobnie jak postulat indywidualizacji pouczenia wysunięty przez SN w wyroku z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04 (OSNPUSiSP 2005, nr 8, poz. 116). Niewątpliwie jednak, w sytuacjach szczególnych skuteczne pouczenie musi wyjść poza standardowy szablon (zob. np. wyrok SN z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07, OSNPUSiSP 2008, nr 19-20, poz. 301 - odnoszący się do przypadku wypłacenia przez ZUS świadczeń na podstawie wykonalnego, ale zaskarżonego wyroku sądu ubezpieczeń społecznych).

Konsekwencją braku pouczenia jest niemożność nałożenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Należy przy tym pamiętać, że wymóg pouczenia ma charakter formalny. Oznacza to, że osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem), nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z tą informacją. N. pouczenia obciąża świadczeniobiorcę.

Mając na uwadze powyższe Sąd zwrócił uwagę, że w świetle zgromadzonego sprawie materiału dowodowego chybione okazało się twierdzenie wnioskodawczyni, że nie została ona prawidłowo pouczona przez organ rentowy o braku prawa do pobierania świadczenia. Sąd zwrócił bowiem uwagę, iż co prawda w standardowych informacjach znajdujących się na odwrocie doręczanych jej od 2008 r. (od czasu osiągnięcia pełnoletności) decyzji zawarto wyłącznie standardowe pouczenie o tym, że osoba, która pobrała nienależne jej świadczenie jest zobowiązana do jego zwrotu oraz że za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważane są świadczenia wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części. Wskazano przy tym wyłącznie okoliczności powodujące zawieszenie lub ustanie prawa do zwykłej renty rodzinnej. Jednocześnie jednak, organ rentowy wraz z pierwszą decyzją doręczoną bezpośrednio do rąk ubezpieczonej (w grudniu 2008 r.), przesłał D. K. (1) pismo z dnia 16 grudnia 2008 r. znak (...), w którym poinformował D. K. (1), że świadczenie przyznane w drodze wyjątku przez Prezesa ZUS nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu z tytułu wykonywanej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności. Dlatego też, niezależnie od daty, od której przyznano świadczenie wyjątkowe, osiąganie przychodów powoduje wstrzymanie przez organ rentowy emerytury lub renty przyznanej w drodze wyjątku na podstawie art. 134 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 101 pkt 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednocześnie wyłuszczone i podkreślono, że wobec powyższego o fakcie osiągnięcia dodatkowych przychodów niezwłocznie należy powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Ubezpieczona własnoręcznym podpisem poświadczyła odbiór korespondencji w dniu 18 grudnia 2008 r. W toku niniejszego postępowania ubezpieczona potwierdziła własnoręczność podpisu złożonego na zwrotnym potwierdzeniu odbioru wskazanego pisma.

W ocenie Sądu w tej sytuacji uznać należało, że udzielone D.K. pouczenie było wystarczające.

W tym stanie rzeczy należało uznać, że wypłacone ubezpieczonej w okresie od 1 sierpnia 2014 r. do 31 marca 2015 r. świadczenie z tytułu renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku w łącznej wysokości 6790,60 zł brutto, było świadczeniem nienależnym rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej oraz że zaistniały wszelkie przesłanki określone w powyższych przepisach do jego zwrotu.

Na zakończenie, na marginesie dodać należy, że w art. 138 ust. 6 ustawy emerytalnej przewidziano możliwość odstąpienia od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części. Zgodnie z treścią tego przepisu, organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności. Ubezpieczona może zatem wystąpić z wnioskiem o odstąpienie od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części. Wśród okoliczności, które mogą uzasadniać zastosowanie w konkretnym przypadku przewidzianej we wskazanym przepisie możliwości odstąpienia od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, wymienia się przykładowo brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń, ustalenie że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania, ciężką chorobę powodującą niezdolność od pracy/niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu, wiek osoby zobowiązanej,

zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej (por. wyrok SA w Krakowie z 05.03.2013 r., III AUa 1228/12).

W związku z powyższym na mocy cytowanych przepisów oraz art.477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd oddalił odwołanie.

SSO Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

(...)